

سالمندان هم داروی بدون نسخه می‌خرند

حرکت جمعیت جهان به سمت سالمندی یکی از جدیدترین دلایل افزایش مصرف OTCهاست. آنها هم به تدریج نسبت به داروها مطلع تر شده‌اند و با وجود در دسترس بودن طیف گسترده‌ای از این داروها، آمار مصرف را افزایش داده‌اند. با توجه به اینکه چشم‌انداز جهانی مراقبت‌های بهداشتی به تکامل خود ادامه می‌دهد، بازار داروهای OTC احتمالاً بخش کلیدی در صنعت داروسازی جهان خواهد بود.

ارزش بازار جهانی

بازار جهانی داروهای بدون نسخه (OTC) قابل توجه است و فروش آن سالانه به میلیارد دلار می‌رسد. بر اساس گزارش IQVIA (شرکت پیشرو در ارائه اطلاعات و تجزیه و تحلیل مراقبت‌های بهداشتی) ارزش بازار جهانی داروهای OTC در ۲۰۲۰ حدود ۱۳۷ میلیارد دلار بوده است. این رقم شامل فروش انواع داروهای OTC در مناطق و کشورهای مختلف در سراسر جهان است.

همیشه‌ای تندرسی

ویژه نامه تندرسی + ۲۶ فروردین ۱۴۰۳ + شماره ۱۳ + دوره جدید

رایج ترین داروهای بدون نسخه

- داروهای OTC
- جزو داروهای با عوارض کم هستند اما می‌توانند عوارض جانبی داشته باشند یا منجر به بروز حادثه شوند

شایع ترین داروهای OTC مسکن‌ها، ضد حساسیت‌ها، ضد احتقان‌ها و داروهای ضد سرفه هستند؛ مسکن‌هایی که حداقل یک تا چند برگ از آنها در خانه‌ها یافت می‌شوند و برای رفع سردرد، تب یا دردهای عضلانی و استخوانی مصرف می‌شوند. مسکن‌ها ۲ گروه غیر استروئیدی (مسکن‌هایی از جمله ایبوپروفن و...) و غیر استروئیدی (مثل استامینوفن و دیکلوفناک) ضد التهابی هستند. ضد حساسیت‌ها هم داروهای هستند که خارش، تحریکات بینی، ترشح خلط و عطسه را کنترل می‌کنند و در برخی فصول از جمله بهار، مصرف بیشتری دارند. ضد احتقان‌ها هم داروهای هستند که باعث تنگی رگ‌های مخاط بینی و فروکش کردن التهاب، ورم و احتقان در این ناحیه می‌شوند. داروهای ضد سرفه هم شامل دسته Antitussives و اکسیکوتورانت‌ها هستند که منجر به مهار سرفه، رفیق شدن خلط و پاک شدن مجاری تنفسی از خلط و ترشح می‌شوند. با اینکه داروهای OTC جزو داروهای با عوارض کم هستند و بسیاری از مصرف کنندگان هیچ عارضه‌ای با مصرف آنها مشاهده نمی‌کنند، اما همین داروها هم می‌توانند عوارض جانبی داشته باشند؛ به عنوان مثال بیشتر سردردها خطرناک نیستند، اما در موارد نادر، سردرد هشدار اولیه نومور مغزی یا خونریزی است یا سوزش سردل شدید می‌تواند نشانه حمله قلبی قریب الوقوع باشد؛ به همین دلیل مردم باید درباره داروهای که بدون نسخه خریداری و مصرف می‌کنند آگاهی داشته باشند و در صورت اطمینان نداشتن و نبود آگاهی حتماً اطلاعات لازم را از پزشک یا داروساز دریافت کنند.

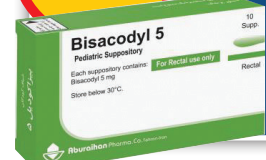

داروهای رایج برای درد تب
استامینوفن
آسپرین، استامینوفن
کدئین، ایبوپروفن،
مفنامیک اسید و
ناپروکسن

+ استامینوفن رایج ترین داروی بدون نسخه برای تب و درد است که با وجود بی‌خطری مصرف مداوم آن می‌تواند منجر به بروز مسمومیت دارویی یا مخاطراتی برای کبد و کلیه شود. استامینوفن مشکلات گوارشی کمتری ایجاد می‌کند، اما عوارض مختصری می‌تواند روی کبد داشته باشد.
+ آسپرین‌ها هم جز درمان درد و تب، در دوزهای مشخص می‌توانند مانع از حمله قلبی و سکته مغزی شوند. مصرف این دارو برای کودکان زیر ۱۴ سال ممنوع است و افراد با سابقه خونریزی معده هم نباید آن را مصرف کنند.
+ ایبوپروفن هم در بیماران کلیوی و کسانی که

سابقه خونریزی معده و روده دارند نباید مصرف شود؛ این در حالی است که به تأکید کارشناسان اغلب ایرانی‌ها به دلیل مصرف خودسرانه داروهای مانند پروفن، دیکلوفناک، برونزخم یا مشکلات معده را تشدید می‌کنند.
+ به‌طور کلی داروهای مسکن به‌ویژه ضد التهاب‌های غیر استروئیدی می‌توانند خونریزی گوارشی، آسیب‌های کلیوی، بالا رفتن فشار خون و تشدید آسم را به همراه داشته باشند.

درمان یبوست
بیزاکودیل
و کلسیم
دوکوزات

+ مصرف مکرر بیزاکودیل می‌تواند باعث وابستگی و اعتیاد شود و اگر درد مزمن شکم، تب یا احتمال خونریزی وجود داشته باشد، قبل از مصرف آن باید با پزشک مشورت شود.

ضد اسهال
بیسموت
ساب
سالیسیلات و
لوپرامید

+ لوپرامید درباره همه افراد توصیه نمی‌شود؛ به‌ویژه کسانی که دارای اسهال خونی باشند. استفاده از این دارو هم می‌تواند منجر به تب، نفخ، تهوع و استفراغ شود که در این صورت باید از مصرف آن خودداری کرد.

تقریباً ما شین
دیمن
هیدرینات

+ این داروی یکی از قدیمی ترین داروها برای درمان تهوع، استفراغ و سرگیجه ناشی از حرکت است که خیلی‌ها به آن قرص ماشین هم می‌گویند؛ دارویی که متعلق به دسته آنتی‌هیستامین‌هاست و با اثر روی گیرنده‌های هیستامین تعادل بدن در زمان حرکت را تنظیم می‌کند؛ البته مصرف این دارو می‌تواند منجر به اختلال عملکرد سایر داروهای بدن شود و به همین دلیل پیش از مصرف آن باید با پزشک یا داروساز داروخانه مشورت شود. این دارو اگر برای تهوع استفاده می‌شود باید دلیل آن مشخص باشد و گرنه می‌تواند علائم تهوع و استفراغ ناشی از مسمومیت را مخفی کند.

باروی معده
امپرازول

+ مصرف این دارو عوارض زیادی ندارد، اما استفاده بی‌رویه از آن می‌تواند عوارض جبران‌ناپذیری داشته باشد. استفاده بلندمدت و روزانه امپرازول به‌ویژه در زنان که مستعد بیماری‌های زمین‌های مانند پوکی استخوان هستند، توصیه نمی‌شود. پزشکان همچنین توصیه می‌کنند بیماران مصرف کننده امپرازول هر چند وقت یک‌بار آزمایش کمبود B12 و کاهش منیزیم بدهند. مصرف خودسرانه این دارو ممنوع است و مصرف بی‌رویه آن عوارض جبران‌ناپذیری به دنبال دارد.

ضد سرفه‌ها
کوریزان،
گایفنسین،
دکستر و متورفان،
اکسیکوتورانت و
گایفنزین

+ دکستر و متورفان اثر خواب‌آلودگی کمتری نسبت به سایر داروها دارد و به میزان کمتری ممکن است سبب مشکلات گوارشی شود؛ هر چند ممکن است علائم عصبی، بی‌قراری و تحریک پذیری در فرود ایجاد کند. این داروها با داروهای ضد افسردگی هم تداخل دارند و به‌خصوص در سالمندان نباید با هم مصرف شوند. اگر سرفه‌ها ناشی از سرماخوردگی باشد، مصرف خودسرانه این داروها هم توصیه نمی‌شود.

نگاه کارشناس +

فرهنگ اطلاعات دارویی در ایران کم‌رنگ است

سید علی فاطمی
کارشناس دارو

کارشناسان حوزه دارو تأکید می‌کنند که واژه OTC در ایران با دنیا متفاوت است. در برخی کشورها چنین داروهای به (Over the counter) و دسته دیگری (Behind the counter) تقسیم‌بندی می‌شوند. OTC داروهایی هستند که بیمار می‌تواند خودش شخصاً آنها را از قفسه برداشته و خریداری کند و BTC هم داروهایی هستند که باید دکتر داروساز شرح حال بیمار را بگیرد و در نهایت دارو را عرضه کند. در کشور ما داروهای BTC (نیازمند ارائه شرح حال) به عنوان OTC (بدون نیاز به شرح حال) مصطلح شده‌اند و در نظام دارویی کشور هم تحت همین عنوان از آنها استفاده می‌شود. نکته مهم این است که برای خرید دارو، بیمار یا هر فرد مراجعه‌کننده باید شرح حال کامل و مشکل را به دکتر داروخانه ارائه کند اما خرید داروهای بدون نسخه در داروخانه‌های کشور در حالی انجام می‌شود که هیچ شرحی درباره بیماری و داروی مورد نیاز بیمار رد و بدل نمی‌شود. این فرهنگ تقریباً بین مردم جاافتاده و آنها هم نیازی به ارائه این توضیحات نمی‌بینند و مستقیماً دارو را مطالبه می‌کنند. داروساز هم براساس ضوابطی که وجود دارد، این داروها را عرضه می‌کند. این در حالی است که فرهنگ خواندن بروشور یا دستور مصرف داروها هم در ایران کم‌رنگ است و به نوعی مردم توجهی به آنها ندارند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که درصد کمی از مردم هنگام خرید دارو، بروشور آن را مطالعه و مطالعه می‌کنند یا درباره دارو اطلاعات کامل را از مسئول فنی یا دکتر داروخانه می‌گیرند. در حالی که این مسئله اصل ضروری خرید دارو است و باید از عوارض جانبی، میزان مصرف و احتمال تداخل آن با داروهای دیگر مطلع شد. این در حالی است که منابع معتبری هم در اینترنت برای مطالعه این موارد به راحتی در دسترس مصرف‌کنندگان قرار دارد و می‌توان هشدارهای دارویی را در آنها مطالعه کرد.

